

Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας

Τόμ. 5 (2001)

Τόμ. 5-6 (2001): Εθνικισμός

Max Weber, Κοινωνιολογία της Οικονομίας. Εισαγωγή - μετάφραση - σχόλια Θανάσης Γκιούρας

Κ. Λ.

doi: [10.12681/sas.561](https://doi.org/10.12681/sas.561)

Copyright © 2015, Κ. Λ.

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Λ. Κ. (2015). Max Weber, Κοινωνιολογία της Οικονομίας. Εισαγωγή - μετάφραση - σχόλια Θανάσης Γκιούρας. *Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας*, 5, 321–323. <https://doi.org/10.12681/sas.561>

νάσταση η οποία επιχειρήθηκε από τις γυναίκες σε διάστημα λίγων δεκαετιών στο τέλος του εικοστού αιώνα.

Αντίθετα, το δεύτερο κείμενο έχει μεγαλύτερο χρονικό ορίζοντα, καθώς αναφέρεται στο πώς οι έλληνες διανοούμενοι προσλαμβάνουν τον 'νεοελληνικό πολιτισμό'. Η μελέτη αυτή χρησιμοποιεί εμπειρικό υλικό από συνεντεύξεις και κείμενα τριάντα τριών 'παραγωγών πολιτισμού', από σχετική έκδοση του περιοδικού *Το Δέντρο* (τχ. 79-80, 1993). Η τεχνική της έρευνας είναι η ανάλυση περιεχομένου, ενώ χρησιμοποιούνται και στατιστικά στοιχεία για κοινωνικές μεταβλητές (π.χ., φύλο, επάγγελμα, γενιά, σπουδές, τόπος καταγωγής), με βάση τις οποίες δίνεται το 'προφίλ' του δείγματος. Ένα από τα πιο ενδιαφέροντα συμπεράσματα είναι η αμφιθυμία των μελών του δείγματος. Οι διανοούμενοι, ενώ έχουν γενικά αρνητικές γνώμες για τον 'νεοελληνικό βίο', σε ατομικό επίπεδο πιστεύουν ότι αξίζει να συνεχίσουν να δημιουργούν. Κατά τη συγγραφέα, κάτι τέτοιο ίσως σημαίνει και τον αυτό-περιορισμό τους ως δημόσιων προσώπων, τα οποία, απεκδυόμενα πλέον τον ρόλο του παραδοσιακού διανοούμενου που παρεμβαίνει στα δημόσια πράγματα, επιχειρούν να στεγανοποιήσουν την παραγωγή έργου 'από τις περιρρέουσες παθολογίες'.

Σε αυτό και σε άλλα κείμενα του βιβλίου της η Λαμπίρη-Δημάκη θέτει, αντί επιλόγου, νέα ερωτήματα που παραμένουν ανοικτά. Η περιοδική επάνοδος σε αυτά με τον τρόπο της αντιπαραβολής θεωρητικών υποθέσεων εργασίας και εμπειρικών δεδομένων κάνει την κοινωνική έρευνα μια γοητευτική ενασχόληση.

Δ. Σ.

Max Weber, Κοινωνιολογία της Οικονομίας. Εισαγωγή – μετάφραση - σχόλια Θανάσης Γκιούρας (Αθήνα: Κένταυρος, 2000), 287 σελ.

Το βιβλίο αυτό περιέχει το δεύτερο κεφάλαιο του κλασικού (αλλά ημιτελούς) έργου του Max Weber *Οικονομία και Κοινωνία* (Wirtschaft und Gesellschaft) με τίτλο *Βασικές κοινωνιολογικές κατηγορίες της οικονομικής πράξης* (Soziologische Grundkategorien des Wirtschaftens). Είναι λοιπόν συνέχεια ανάπτυξης του εννοιολογικού πλαισίου της βεμπεριανής κοινωνιολογίας, το οποίο είναι γνωστό στο ελληνικό κοινό από τη δημοσίευση του πρώτου κεφαλαίου με τίτλο *Βασικές Έννοιες Κοινωνιολογίας* (μετ. Μ. Κυπραίος, εκδ. Κένταυρος, 1997). Μετά τη θεμελίωση βασικών εννοιών της

κοινωνιολογίας ο Weber στρέφεται στο πεδίο της οικονομίας εφαρμόζοντας απ' ενός τις γενικότερες έννοιες στη συγκεκριμένη οικονομική πρακτική και εισάγοντας, απ' ετέρου, νέες 'κατηγορίες' που αντιστοιχούν στη συγκρότηση του αντικειμένου της 'κοινωνιολογίας της οικονομίας'. Η ανάγνωση του εν λόγω τόμου προϋποθέτει λοιπόν τη γνώση των βασικών εννοιών της βεμπεριανής κοινωνιολογίας, όπως σημειώνει και ο μεταφραστής στο εισαγωγικό του σημείωμα.

Η επιμελημένη μετάφραση, αλλά και η εισαγωγή και τα σχόλια του Θανάση Γκιούρα διευκολύνουν την πρόσβαση στο δύσκολο κείμενο του Weber. Η μετάφραση έχει διατηρήσει τη δομή του πρωτοτύπου με τα διαφορετικά μεγέθη γραμματισειρών που αντιστοιχούν απ' ενός στους ορισμούς των κατηγοριών και απ' ετέρου στις επεξηγήσεις τους. Έχουν διατηρηθεί οι τριχοτομημένες περιπτωσιολογικές παράγραφοι και οι 'εγκιβωτισμένες' προτάσεις του κλασικού μακροπερίοδου λόγου, οι οποίες, ομολογουμένως, απαιτούν επανειλημμένη ανάγνωση. Όπως τονίζει ο μεταφραστής 'η φιλοδοξία του' δεν ήταν να δώσει στον αναγνώστη «έτοιμο» (με την έννοια του ερμηνευμένου) υλικό, αλλά να τον τοποθετήσει στο ίδιο επίπεδο με εκείνο του Γερμανού αναγνώστη – το οποίο, όμως, ελπίζει να μην αποδειχθεί υπερβολικά 'προβληματικό'.... Το κείμενο συνοδεύεται από το *Εισαγωγικό σημείωμα του μεταφραστή* που περιέχει ιστορικές πληροφορίες για τη γέννηση του συγκεκριμένου βεμπεριανού έργου καθώς και τη διάταξη του υλικού του συλλογικού έργου *Βασικό σχέδιο της Κοινωνικής οικονομικής*, μέρος του οποίου αποτελούν τα βεμπεριανά κείμενα που γνωρίζουμε ως *Οικονομία και Κοινωνία*. Επεξηγηματικές υποσημειώσεις του μεταφραστή, ιδιαίτερα όσον αφορά ξεχασμένους σήμερα ιστορικούς όρους που επανατοποθετούνται στη βεμπεριανή προοπτική, συνοδεύουν το κείμενο διευκολύνοντας την ανάγνωση. Επιπλέον, στα δύο επίμετρα αναλύεται η εννοιολογία δύο λιγότερο γνωστών σήμερα Γερμανών συγγραφέων –του Karl Bucher και του Georg Friedrich Knapp– την οποία ο Weber εν πολλοίς υιοθετεί και, ενίοτε, υποβάλλει σε κριτική. Με τις προσθήκες αυτές ο αναγνώστης αποκτά εφόδια για την ενασχόληση με ένα πολυεπίπεδο έργο, το οποίο δεν έχει τύχει της απαραίτητης προσοχής, όχι μόνον στην Ελλάδα, αλλά, μπορεί να ειπωθεί, και στη γενικότερη βιβλιογραφία περί Max Weber.

Με το έργο αυτό ο Max Weber οριοθετεί το πλαίσιο της κοινωνιολογίας της οικονομικής πράξης, ανασυγκροτώντας το αντίστοιχο αντικείμενο σε αντιδιαστολή προς άλλες οικονομικές και κοινωνικές θεωρίες. Το κυριότερο ζήτημα, που διατρέχει την κατηγοριακή παράθεση ως μίτος, είναι και εδώ η

αναζήτηση των ιστορικογενετικών αιτιών της σύγχρονης κεφαλαιοκρατίας, το οποίο, όμως, δεν εξαντλείται στη μέχρι κορεσμού επαναλαμβανόμενη από τους επιγόνους θέση περί προτεσταντισμού και κεφαλαιοκρατίας. Αντιθέτως, αυτό που αναπτύσσεται μέσα από τις περιπτώσιολογίες και τις εννοιολογικές διακρίσεις (στις οποίες ο Weber επιμένει με σχολαστική αυστηρότητα) είναι πρωτίστως η πραγμάτευση *δομικών* στοιχείων της οικονομίας εν γένει και της σύγχρονης κεφαλαιοκρατικής οικονομίας ειδικότερα. Μέσα από τη θεμελιώδη για το συνολικό βεμπεριανό έργο διάκριση μεταξύ τυπικής και υλικής ορθολογικότητας (§9), αναπτύσσεται η μορφολογική ανακατασκευή του οικονομικού πράττειν συμπεριλαμβάνοντας τις ιστορικές του εναλλαγές. Έτσι, ο αναγνώστης βρίσκεται αντιμέτωπος με την εμπράγματη ανάλυση των επιπτώσεων της χρηματικής οικονομίας (ως φορέα τυπικού εξορθολογισμού της οικονομίας, §§10, 12), με τις μορφές του κοινωνικού καταμερισμού της εργασίας (§§18-25), με το ζήτημα της ‘αταλλοτρίωσης των εργατών από την κατοχή μέσων παραγωγής’ (§22), καθώς και με άλλα ζητήματα (βλ. τις διεξοδικές παραθέσεις περί νομισματικής πολιτικής, §§32-36) που μπορούν πλέον να αποτελέσουν γόνιμη βάση για την ανάλυση της σύγχρονης οικονομίας, παλαιότερων οικονομικών μορφών (σχέση κοινωνιολογίας και ιστορίας), αλλά και για τη διερεύνηση της σχέσης του Weber προς την μαρξική παράδοση – ένα ανοικτό ερευνητικό ζήτημα. Πέρα από την ιστορική διάσταση του αντικειμένου και την αντιδιαστολή με άλλες θεωρίες, το κείμενο του Weber –το σύνολο, δηλαδή των ‘κατηγοριών’ της οικονομίας– προτρέπει και προς ‘εφαρμογή’ του σε συγκεκριμένα πεδία. Εφαρμογή στην οποία προέβη άλλωστε ο ίδιος στο δεύτερο μέρος του *Οικονομία και Κοινωνία*. Με άλλα λόγια, οι Έλληνες κοινωνιολόγοι (και όχι μόνον αυτοί) έχουν πλέον τη δυνατότητα *παραγωγής* αποτελεσμάτων με τη χρήση των βεμπεριανών εργαλείων, ή την αντίστοιχη, και εξίσου γόνιμη, κριτική τους. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον τόσο για τους κοινωνιολόγους όσο και για τους πολιτικούς επιστήμονες θα έχει και η προγραμματισμένη έκδοση της μετάφρασης του τρίτου κεφαλαίου του *Οικονομία και Κοινωνία*, του κεφαλαίου που περιλαμβάνει την περίφημη βεμπεριανή διαπραγμάτευση των τύπων εξουσίας.

Κ. Λ.